

01/07/2024

077-5006206

052-6885006

מהי החסינות הפלילית ממנה נהנים חברי כנסת ומתי תוסר?

כידוע, במדינת ישראל מכהנים בכל עת 120 חברי כנסת המייצגים את ציבור בוחריהם. על אנשים אלו חלות מספר חובות וזכויות ייחודיות, אשר מטרתן לאפשר ולחייב אותם לבצע את תפקידם נאמנה. אחת הזכויות המרכזיות היא חסינות מפני אחריות פלילית, מפני דיונים פליליים, וכן מפני מעצרים, האזנות סתר וחיפושים. כל אלו מפורטים בחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, אשר נחקק בשנת 1951 ומאז נערכו בו מספר תיקונים. עו"ד אסף דוק מסביר באילו מקרים פוטרת החסינות את חברי הכנסת מאחריות פלילית ובאילו מקרים היא תוסר.

חסינות פלילית במילוי תפקידם של חברי הכנסת

החסינות הראשונה ואולי החשובה ביותר מסירה מחברי כנסת מכהנים כל אחריות פלילית (וגם אזרחית) על מעשים והבעות דעה בשעה שהם ממלאים את תפקידם, או למען מילוי תפקידם. לכל הדעות, מדובר בחסינות רחבת היקף. יחד עם זאת, היא אינה תופסת לגבי מעשים או הבעות דעה השוללים את אופייה הדמוקרטי של המדינה או את קיומה כמדינת העם היהודי, או מסיתים לגזענות מכל סוג שהוא. כמו כן, היא אינה תופסת לגבי מעשים או הבעות דעה המהווים תמיכה במאבקים מזוינים או במעשי טרור של אויבי המדינה, או נגד יהודים ונגד ערבים, וזאת רק מפני שהם יהודים או ערבים.

חסינות של חברי כנסת מפני דיונים פליליים

במידה שבכל זאת הוגש כתב אישום נגד חבר כנסת (כלומר, מעשה שהחסינות הפלילית לא חלה עליו), חובה לקבל לשם כך את אישורו של היועץ המשפטי לממשלה. כמו כן, בתקופה של חודש יכול חבר הכנסת לבקש כי תינתן לו חסינות מהעמדה לדין באחת או יותר מההאשמות הכלולות בכתב האישום. בין היתר, יכול חבר הכנסת לטעון שכתב האישום כנגדו לוקה באפליה או בהיעדר תום לב, שייגרם בשל כתב האישום נזק לתפקוד הכנסת או ועדות או ציבור בוחרים, ושאי קיום ההליך הפלילי לא יפגע באופן משמעותי באינטרס הציבורי. במידה שהכנסת מקבלת את טיעונו וקובעת כי תינתן לו חסינות מהעמדה לדין, היועץ המשפטי לממשלה אינו יכול לאשר את הגשת כתב האישום. יחד עם זאת, מדובר אך ורק בעבירות שביצע חבר הכנסת בעת כהונתו, והחסינות אינה תופסת לגבי ח"כים מכהנים שביצעו את העבירות לפני שנכנסו לתפקידם. עוד חשוב לציין כי בכל מקרה לא תוגש קובלנה פלילית כנגד ח"כ מכהן, וזאת גם אם העבירה בוצעה על ידיו לפני שנכנס לתפקידו.

חסינותם של חברי כנסת ממעצרים

על פי החוק אסור לעצור חבר כנסת אלא אם תפסו אותו "על חם" בעבירת פשע (שעונשה 3 שנות מאסר או יותר), וגם זאת רק בעבירות שיש בהן משום בגידה, הפרעת השלום או שימוש בכוח. כמו כן, הרשות שעצרה את חבר הכנסת מחויבת להודיע על כך מיידית ליו"ר הכנסת, ובכל מקרה אסור להחזיק את העצור מעבר ל- 10 ימים. זאת, אלא אם הוסרה חסינותו במהלך תקופת המעצר.

חסינותם של חברי כנסת מפני חיפושים

בעוד מרבית האזרחים נתונים לכללים המאפשרים לשוטרים לבצע חיפושים על גופם, בכליהם או במקומותיהם, חברי הכנסת נהנים מחסינות גורפת כמעט. כלומר, חסינות מפני חיפוש בדירותיהם, בחפציהם ובניירותיהם, כולל פתיחת ניירות והחרמה שלהם, וזאת

01/07/2024

077-5006206

ת. 052-6885006

למעט חיפושים במקומות שנועדו לבדיקה על ידי המכס. בנוסף, החסינות אינה תופסת במקרים ספציפיים, כגון כשחבר כנסת שולח מכתב לאדם המצוי במעצר או במאסר, וכאשר נדרשות פעולות פיקוח על מטבעות חוץ או שקלים (במקרה האחרון מותר לפתוח ניירות בנוכחות חבר הכנסת, אך מותר לקרוא רק מסמכים בעלי ערך כספי). למרות כל זאת, עדיין ניתן לחפש בכל המקומות האמורים לעיל אם התיר את החיפוש בית המשפט העליון, בגין חשד לביצוע עבירה מצד חבר הכנסת, שעונשה לפחות 10 שנות מאסר.

חסינותם של חברי כנסת מביצוע האזנות סתר

עוד חסינות מיוחדת ממנה נהנים חברי הכנסת בישראל קשורה להאזנות סתר. על פי החוק, אסור להאזין לח"כ אלא אם התקבל צו מטעם בית משפט העליון. גם זאת, רק אם השתכנע השופט שיש סכנה לפגיעה בביטחון המדינה וכשהמבקש הוא רשות ביטחונית. לחילופין, ניתן לאשר את ההאזנה אם מדובר בעבירות הכוללות עסקאות סמים, הריגה, רצח או סכנה לביטחון המדינה, כאשר ההאזנה חיונית למניעת העבירה או לחקירתה, וכשהמבקש הוא קצין משטרה מוסמך לכך.